

GyerMeknevelés a börtönből

Lépésről lépésre haladó Útmutató a Gyerekeknek
Támasznyújtó Csoportok vezetésére

“Érzékeny Határok”: Dráma Műhely

“nem tudjuk átalakítani a világot...
...ha előbb nem alakítjuk át saját magunkat”

“Érzékeny Határok”: Dráma Műhely

Lépésről lépésre haladó Útmutató a
Gyerekeknek Támasznyújtó Csoportok vezetésére

“érzékeny Határok”: Dráma Műhely

“nem tudjuk átalakítani a világot...
...ha előbb nem alakítjuk át saját magunkat”

Athén, Görögország
2012

A „Gyermeknevelés a börtönből” projektet (JLS/2008/DAP3/AG/1260) az Európai Bizottság Daphne III Programja (2007-2013), az Igazságosságért, Szabadságért és Békéért Szakosztály (80%) és partnerszervezetek (20%) társfinanszírozták.

Jelen útmutatót Antonia Tsirigoti, Sakis Ntinapogias (Európai Erőszakellenes Hálózat –EVAN, Athén, Görögország), Kiki Petroulaki és Georgina Kakoudaki (Teatrológus) készítették.

Az Útmutató magyar nyelvű változata fordításának és átdolgozásának felelőse:

Müller-Fabian Andrea és Rusu Dan Octavian, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Szociológia és Szociális Munka Kar, Szociális Munka Tanszék (BBTE)

Külön köszönet illeti a javításaiért, megjegyzéseierért és egyéb hozzájárulásáért Dr. Roth Mária egyetemi előadótanárt, a román partner vezető kutatóját.

A jelen dokumentum eredeti (görög, román és bolgár) változatainak bármely módosításáért, a hozzáadásokért és/vagy kitérőlt részekért kizárólag azokat a Szervezeteket terheli felelősség, akik a dokumentum fordítását és átdolgozását felvállalták.

Projektkoordinátor

Gyermek egészségügyi Intézet, Mentálhigiéné és Jólét Szakosztály, A Gyermekbántalmazás és Gyermekelhanyagolás Megelőzését Tanulmányozó Központ (ICH-MHSW), Görögország

Partnerek

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Szociológia és Szociális Munka Kar, Szociális Munka Tanszék (BBTE), Románia

“Neofit Rilsky” Délnyugati Tudományegyetem (SWU), Bulgária

Európai Erőszakellenes Hálózat (EAVN), Görögország

Külső értékelés

SURT, Nőegylet a Munkába Való Beilleszkedésért, Spanyolország
Mar Camarasa Casals

A jelen dokumentum háttérben levő munkát az Európai Bizottság Daphne III Programja támogatta pénzügyileg. Jelen dokumentum tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek, és semmiképpen sem következethetnek arra olvasói, hogy az itt található gondolatok az Európai Bizottság nézeteit tükrözik.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	7
A. Gyerekeknek támasznyújtó csoportok	9
B. Dráma Műhely	11
B.I. Az “Érzékeny Határok” Dráma Műhelyről	11
B.II. A műhely kivitelezése	12
B.III. Az alkalmak terve	14
1. Alkalm: Ismerjük meg egymást – Az “Érdekes” Self bemutatása	15
2. Alkalm: Olyan vagyok, mint te: csoportos kommunikáció és egymás megismerése az érzékszervek által	17
3. Alkalm: Állóképek: egy történet elmesélésének módszerei	19
4. Alkalm: Egy történet felépítése	21
5. Alkalm: Az élet térképe	23
6. Alkalm: A Fórum Színház elemei- szociális beavatkozás szükségessége	25
7. Alkalm: Szintér megalkotás – a szerep megközelítése önmagamon keresztül	27
8. Alkalm: Előtte... Most... és Akkor	29
9.+10. Alkalmak: Korosztálybeli nevelők képzése: megbeszélés és ünneplés	33
Fakultatív Alkalm: Brechtől ... Hozzám – Nyílt Alkalm	
C. Értékelés	41
A Gyerekeknek Támasznyújtó Csoport értékelése	41
D. Ötletek csoportvezetőknek	47

Bevezetés

Jelen lépésről lépésre haladó Útmutató, amely a DAPHNE-program “Gyermeknevelés a börtönből” projektjének (JLS/2008/DAP3/AG/1260) keretei között alakult ki, egyike annak a három füzetből álló sorozatnak, amelyet a börtönben levő anyák és gyermekeiknek szánt Támasznyújtó csoportok (Tcs) szervezése iránt érdeklődő szakmabelieknek szántunk. A sorozat másik két könyve:

- „Gyermeknevelés a börtönből - kézikönyv szakértőknek”
- Lépésről lépésre haladó Útmutató a börtönben levő anyák Támasznyújtó csoportjának elősegítésére

A szakember kézikönyve összefoglalója e terület – sajnos nagyon kevés – szakirodalmának, így nemcsak alkalmas, hanem hasznos is minden szakmabelinek, aki munkája során bebörtönzött anyákkal és gyermekekkel érintkezik. Ezzel ellentétben a két lépésről lépésre haladó Útmutatót szándékosan úgy állítottuk össze, hogy arra legyen alkalmas, hogy kizárólag a csoportmunkára kiképezett és abban gyakorlattal rendelkező szakembereknek nyújtson tanácsot és segítse őket a támasznyújtó csoportok vezetésében. Ezen döntésünk alapja a csoportban résztvevők biztonsága és jóléte, hogy őket a lehető legjobban védjük, és ugyanakkor elősegítsük azt, hogy a támasznyújtó csoportokban résztvevő bebörtönzött vagy börtönből szabadult anyák gyermekei számára ezek a csoportok a lehető legtöbbet nyújtsanak.

Jelen Útmutatót úgy írtuk meg, hogy a bebörtönzött anyák gyerekei a fentebb említett DAPHNE-projekt keretében Görögországban, Romániában és Bulgáriában létrehozott támasznyújtó csoportjaihoz hasonló csoportok a lehető legegyszerűsebb megvalósításában nyújtson segítséget. Első változatát az idő folyamán két jelentős helyen átdolgoztuk, a támasznyújtó csoportok kialakításához:

- a támasznyújtó csoport működését elősegítő vagy az ezt a munkát végző szakembereket kiképező tudományos csoport által tartott képzés után,
- az összes támasznyújtó csoport levezetése után, a csoportvezetők tapasztalati alapján.

A. Gyerekeknek támasznyújtó csoportok

A Börtönben levő szülők gyerekei (GY) számára készített Támasznyújtó csoportok (Tcs) Útmutatójának szemléletmódja sikeresen ötvözi a dráma technikákat a korosztálybeli nevelők módszerével. A nagyobb gyerekek az által, hogy részt vesznek a dráma technikákon alapuló Támasznyújtó csoportban, ők maguk képzetté válnak e technika alkalmazására, majd a későbbiekben ők fogják lebonyolítani a kisebb gyerekek csoportjának a vezetését, azaz dráma technikák alkalmazásával „megtanítják” őket a konfliktusok kezelésére illetve más szituációk megoldására.

A Támasznyújtó csoport célja képessé tenni a börtönben lévő anyák gyerekeit arra, hogy feltérképezzék a mindennapokban átélt nehézségeket, hogy színjáték segítségével „megbeszéljék” az olyan érzékeny témákat, mint a bebörtönzés, s esetleg felfedezzenek olyan módszereket, melyekkel megküzdhetnek a mindennapi (külső és belső) konfliktusaikkal.

A téma érzékenységből kifolyólag esett a választás a dráma technikákra, annak érdekében, hogy képessé váljanak a gyerekek arra, hogy feltárják és kezelni tudják azt a nehézséget, melyet az a tény jelent számukra, hogy a szüleik börtönben vannak.

A dráma módszerek mindezt lehetővé teszik azáltal, hogy:

- szerepjátékokat alkalmaznak, melyek pozitív és biztonságos környezetet teremtenek a gyerekeknek annak érdekében, hogy azok feltárják az érzékeny és/vagy fájdalmas témákat azáltal, hogy nem a saját tapasztalataikról kell beszélniük; ilyen kontextusban a gyerekek el tudják dönteni, hogy akarnak-e, s ha igen, akkor miként, sajátélményt is behozni a szerepeikbe; nem utolsósorban a gyerekek azt is eldönthetik, hogy feledik-e a forrását a szerepben bemutatott tapasztalatoknak, **mely ugyancsak nagymértékben hozzájárul a biztonságos környezet megteremtéséhez**
- lehetővé teszi a biztonságos, alternatív problémamegoldás, konfliktus kezelés és egészséges kapcsolatok kialakítását
- megerősíti a gyerekek szemléletbeli rugalmasságát, a személyes, szociális és kognitív képességét, illetve annak megértését, hogy a bebörtönzés ténye milyen szinten érinti saját életüket illetve az anya-gyerek kapcsolatot
- azonosítja és lebontja azokat a mítoszokat, melyek szerint a bebörtönzés „családon belül” maradó téma

Ily módon, biztonságos környezetben, a gyerekek arra lesznek bátorítva, hogy feldolgozzák a családi konfliktusokat és egyéb felmerülő problémákat; ugyanakkor várható, hogy a gyerekek élményei, tapasztalatai (melyek megjelennek a szerepekben) összefüggésben legyenek azzal a ténnyel, hogy szüleik börtönben vannak. Ennek ellenére, hogy a támasznyújtó csoport célkitűzése a börtönbüntetéssel, illetve a szülők bebörtönzöttségével kapcsolatos, ez csak akkor valósulhat meg, ha a gyerekek önszántukból hozzák ezt fel szerepeikben vagy a szerepjáték során. Azonban, a támasznyújtó csoport tevékenységei ilyen esetekben sem fogják túlhangsúlyozni ezt a témát, hiszen a legfontosabb célkitűzés az egészséges kapcsolatok kiépítése és a konfliktuskezelés, mely a nevelési dráma technikák alkalmazása, problémamegoldó gyakorlatok és döntéshozó forgatókönyvek által fog megvalósulni.

A korosztálybeli nevelők alkalmazásának célja segíteni a gyerekeknek (azonos életkorú, és kisebb gyerekek) felülkerekedni az elszigeteltség, a szégyen és lelkiismeret furdalás érzésén melyek kapcsolatban állnak azzal, hogy szüleik börtönben vannak; lehetőséget adni számukra olyan szerepek kipróbálására, melyek segítségével kezelni tudják külső és belső konfliktusaikat; segíteni őket abban, hogy felismerjék erőforrásaikat illetve ösztönözni őket arra, hogy szükség esetén segítségért folyamodjanak.

Azért esett a választás az azonos korosztálybeli nevelők alkalmazására, mivel köztudott, hogy az emberek – a gyerekek esetében talán még inkább érvényes, mint a felnőtteknél- sokkal inkább meghallgatják, és elfogadják az üzenetét az olyan személyeknek, akik hozzájuk hasonló jellemzőkkel rendelkeznek, és azonos problémákkal szembesülnek.

Várhatóan a korosztálybeli nevelők alkalmazásával nő a hatékonyság, hiszen hasonló nyelvet beszélnek kortárscsoportjaik tagjaival, könnyebben kapcsolatot teremtenek egymással és hatékonyabb információcserét bonyolítanak le.

Ez a technika motiválóként hat a gyerekekre és fiatal személyekre, hogy megoldási lehetőségeket keressenek saját maguk számára és szükség esetén segítséget kérjenek (sokkal inkább, mint megoldásokat keressenek bebörtönzött szüleik számára, vagy csak passzív problémagazdák legyenek). Így a gyerekek inkább értékes erőforrásai és aktív résztvevői a folyamatnak, mint a klasszikus nevelési tevékenységek esetében.

Következtetésképpen, előreláthatóan ez a megközelítés nagy hatással lesz a gyerekek szemléletbeli rugalmasságára, hiszen az által, hogy az azonos korosztálybeli társak megosztják hasonló tapasztalataikat, indirekt módon „vezet el” (a Dráma Műhely biztonságos környezetében), a hatékony problémamegoldás és konfliktuskezelési módszerek elsajátításához.

A Dráma Műhely neve “Érzékeny Határok”, és annak ellenére, hogy olyan gyerekek számára volt létrehozva, akiknek szüleik börtönben vannak, hatékonyan alkalmazható más gyerek és serdülőkorú csoportok megerősítése érdekében, illetve magasan veszélyeztetett csoportoknál, a társadalom által kirekesztett vagy marginalizált csoportoknál, sőt az általános gyerek és serdülőkorú populáció esetében.

B. Dráma Műhely

B.I. AZ “ÉRZÉKENY HATÁROK” DRÁMA MŰHELYRŐL

A csoportvezető jellemzői: Szigorúan ajánlott, hogy a csoportvezető(k), akik a korosztálybeli nevelők számára az “Érzékeny Határok” Dráma Műhelyt vezetni fogják (és akik felügyelik, illetve velük együtt vezetik a csoportot) dráma és pedagógiai felkészültséggel, alap gyermeklélektani ismeretekkel rendelkezzenek, és természetesen képzettek legyenek ebben a módszerben. A csoportvezető végzettsége szerint: teatrológus, színész, társadalomtudományokban jártas, pszichológus, szociális munkás és szociológus lehet, aki dráma pedagógiai képzésben részesült. A műhely alkalmazása alatt javasolt, hogy egy klinikai pszichológus részt vegyen a műhelymunkában, vagy amennyiben egy gyerek további segítséget igényel (pl. acting-out, distressz, stb. esetén), a gyerek rendelkezésére álljon. Amennyiben a szakember részt vesz a műhelymunkában, ajánlott, hogy aktív résztvevője legyen a csoportnak, és ne külső megfigyelőként legyen jelen.¹

Résztvevők: 10-15 gyerek, akiknek szüleik börtönben vannak (6-18 évesek); az alábbi táblázatban látható, hogy a DAPHNE projektben, országonként 40 - 50 gyerek fog részt venni a támasznyújtó csoportokban

1. Táblázat A Gyerekeknek Támasznyújtó Csoport Jellemzői², országonként

GYTcs	Gyerek ¹	Csoportok & személyek száma	Az ülés hossza	A csoportülések időtartama
Görögország	40	4 csoport * 10 személy	8 ülés * 2 h	16 h
Bulgária	40	4 csoport * 10 személy	10 ülés * 2 h	20 h
Románia	50	4 csoport * 12-13 személy	10 ülés * 2 h	20 h

¹ A szobában lévő összes személy aktív résztvevője kell legyen a GYTcs-nak, és nem külső megfigyelője. Amennyiben felnőtt a co-csoportvezető, vagy más felnőtt személy is jelen van az ülésen, elővigyázatosnak kell lennie az egyes tevékenységeknél. Pl. az olyan tevékenységeknél, mely a másik személy megérintését feltételezi, ajánlott, hogy egy felnőtt személlyel alkosson párt (pl. A4 Tevékenység, 1 Ülés) annak érdekében, hogy elkerülje azt, hogy egy kiskorúval alkosson párt.

² **Megj.:** Az 1Táblázat azt mutatja, hogy hány gyereknek ajánlott résztvennie a műhelytevékenységben a projekt szerződésének megfelelően. Lévén, hogy előfordulhatnak kimaradások a csoportból, ajánlott nagyobb létszámú gyerek tóborzása.

B. II. A MŰHELY KIVITELEZÉSE

A dráma műhely megvalósítása két fázisban történik. Az első fázisban a nagyobb gyerekek (15-18 éves) esetében kerül alkalmazásra, akik arra lesznek felkészítve, hogy a későbbiekben képesek legyenek (mind, vagy egyesek közülük) nevelőkké válni (korosztálybeli nevelők), és a második fázisban lebonyolítani a kisebb gyerekek csoportjának a vezetését.

1. Fázis: Dráma Műhely – A korosztálybeli nevelők képzése

Résztvevők: az első fázis során 10-15 börtönben lévő anyák (apák) gyereke fog részt venni a képzésen, akik 15-18 évesek, és a későbbiekben ők lesznek a “korosztálybeli nevelők”.

Helyszín: kicsi színházterem, vagy más, hasonló terem (a börtönön kívül); mely lehet olyan intézményben is, ahol a börtönben lévő szülők gyerekei élnek; csak abban esetben alkalmazható a Dráma Műhely börtönben, ha 6 évnél idősebb gyerekek együtt élnek anyjukkal a börtönben (pl. kitoloncolás előtt a gyerek együtt él anyjával a börtönben)

Időtartam: nyolc-tíz, 2-órás ülés (16 h vagy 20h, országtól függően).

2. Táblázat A korosztálybeli nevelők programja

GYTcs	Csoportok & személyek száma	Szám & Ülések hossza	A csoportülések időtartama
Görögország	1 csoport * 10 személy	10 ülés * 2 h	20 h
Bulgária	1 csoport * 10 személy	10 ülés * 2 h	20 h
Románia	1 csoport * 12-13 személy	10 ülés * 2 h	20 h

2. Fázis: Dráma Műhely – A korosztálybeli nevelők vezetésével

A fennmaradt három csoportot (2. fázis) korosztálybeli nevelők alkalmazásának módszerével és dráma technikák alkalmazásának ötvözésével fogjuk lebonyolítani. A képzett Korosztálybeli Nevelők (nagyobb gyerekek), szupervízió és olyan szakemberek támaszával, akik őket kiképezték (1 fázis alatt), fogják “képezni” a kisebb gyerekeket. Azért esett a választás a Korosztálybeli Nevelők alkalmazására, mivel köztudott, hogy az emberek – a gyerekek esetében talán még inkább érvényes, mint a felnőtteknél- sokkal inkább meghallgatják, és elfogadják az üzenetét az olyan személyeknek, akik hozzájuk hasonló jellemzőkkel rendelkeznek, és azonos problémákkal szembesülnek. Várhatóan a korosztálybeli nevelők alkalmazásával

nő a hatékonyság, hiszen hasonló nyelvet beszélnek kortárscsoportjaik tagjaival, könnyebben kapcsolatot teremtenek egymással és hatékonyabb információcserét bonyolítanak le.

Azért esett a választás a dráma technikára, mivel mindig fennáll annak a lehetősége, hogy a gyerek azt választja, hogy foglalkozni fog (és/vagy betekintést enged) az olyan, a személyét érintő érzékeny témákra, mint az, hogy anyja börtönben van, és, hogy ez belőle milyen reakciókat vált ki; a dráma technika azáltal, hogy szerepekké alakítja át a személyes élményeket, távolságot teremt a résztvevők és személyes élményeik között; a hagyományos módszerekkel szemben e módszer alkalmazásával csökken az érzelmi zaklatottság, a kényes témák másokkal való megosztásakor.

Résztvevők: 3 csoport, 6-14 éves, börtönben lévő szülők gyereke (10-15 gyerek per csoport) vesz részt a Műhelyen, akiket korosztálybeli nevelők fognak kiképezni (1 gyerek csoport). Ajánlott, hogy ne egy képző legyen, hanem 2-4 korosztálybeli nevelő; minden co-csoportvezetőnek szupervíziót biztosít az a szakember, akinek a csoportjában előzőleg elvégezte a képzést, s akik rendszeresen részt vesznek az minden ülésen, mint co-csoportvezetők támogatva és vezetve a korosztálybeli nevelőt.

A “Korosztálybeli nevelő” szerepe: a korosztálybeli nevelés módszere a GYTcs szükségleteihez fog alkalmazkodni. A **korosztálybeli nevelők** legalább egy felnőtt csoportvezető mellett fogják ellátni a **co-csoportvezetői** feladatokat, ez tehát azt feltételezi, hogy legalább egy felnőtt csoportvezetőnek (aki kiképezte a korosztálybeli nevelőket) jelen kell lennie. A pontosítás kedvéért, hangsúlyozzuk, hogy a korosztálybeli vezetőknek úgy kell viselkedniük, mint a „csoportvezető asszisztense”, akiknek két fontos szerepe van:

- vezetni a kisebb gyerekek csoportját a tevékenységek alkalmazása során (lévén, hogy ők már jártasak a folyamatban)
- informálni a fő csoportvezetőt az esetleges nehézségekről, melyekkel a csoportjuk szembesülhet.

A “Fő csoportvezető” szerepe: a csoportvezetőnek minden ülésen jelen kell lennie, és a co-csoportvezetővel (korosztálybeli nevelő) együtt kell működnie. Ez nagyon fontos a korosztálybeli nevelő számára, hiszen így biztonságos körülmények között tudja alkalmazni a tevékenységeket, oly módon, mely semmilyen jellegű veszélyeztetettséget (sem pszichikai sem fizikai) nem jelent a résztvevők számára. **Más felnőtt co-csoportvezető:** amennyiben más felnőtt is jelen van, az nem lehet csupán külső megfigyelő, hanem, mint co-csoportvezető kell viselkedjen; a tevékenység típusának függvényében különböző módon vehet részt a gyakorlatokban. Például, amennyiben egy tevékenység közeli fizikai kontaktust feltételez a résztvevők között, akkor a felnőtt co-csoportvezető(k) valami mást kell tegyen pl. bemutathatja hogyan kell lebonyolítani a gyakorlatot, vagy ő lesz az, aki megadja a jelt a gyakorlat elkezdésére és végére, átvéve az “idő felügyelő” szerepét.

Helyszín: ugyan az, ami a korosztálybeli nevelők képzésénél volt

Időtartam: csoportonként nyolc-tíz 2 órás ülés; a három csoport párhuzamosan is működhet – amennyiben a helyszín ezt megengedi (ez azt feltételezi, hogy megfelelő számú korosztálybeli nevelő, és fő csoportvezető kell legyen, aki esetükben a szupervíziót és irányítást biztosítja az ülések alatt); egy másik lehetőség az, hogy a három csoport szekvenciálisan kövesse egymást, csoportonként 2 órás ülésekkel.

B. III. AZ ALKALMAK TERVE ³

Minden egyes csoport esetében azonos struktúrát kell követni: bemelegítő és kommunikációs játékok, a nap fő témájának a meghatározása, a feladatok kreatív alkalmazása, az ülés “lezárása” és “elengedése”. Minden ülés tartalma élére meghatározott lesz, a csoporttagok szükségleteinek függvényében esetleges változtatások/vagy átdolgozások megengedettek.

³ Az ülések címe legtöbb esetben e könyv szerzői által voltak kitalálva annak érdekében, hogy sugallják az alkalmazott tevékenységek folyamatát (azokban az esetekben is, amikor a tevékenységek a szakirodalomból voltak átvéve).

Célkitűzés

Egymás megismerése és a kölcsönös bizalom kialakítása dráma játékok és kreatív gyakorlatok által.

Tevékenységek

A1. Tevékenység: A csoporttagok bemutatása – “Mozgás által mondom el a nevemet”⁴

A csoporttagok körben állnak. Minden gyerek mozgás által “mondja” el a nevét, anélkül, hogy beszélne, vagy a levegőbe írja. A többiek próbálják kitalálni, hogy mi a neve az illetőnek, és honnan is ered.

A2. Tevékenység: Szavak nélküli történetek

1. lépés

Csoportokba való felosztás

A csoportvezető különböző csoportokba osztja a gyerekeket; amennyiben vannak olyan gyerekek, akik előzőleg ismerték egymást, figyelni kell arra, hogy külön csoportba kerüljenek.

Véletlenszerű csoportok létrehozására jó módszer a “tapsoljunk” játék: a gyerekek szabadon sétálnak a szobában miközben a csoportvezető különböző utasításokat ad nekik: ahányszor a csoportvezető tapsol, a gyerekek különböző testrészeknek “találkoznuk” kell, mint például a sarkuknak, válluknak, fejüknek, annak függvényében, hogy hányas számot és milyen testrészt nevezett meg tapsoláskor a csoportvezető. Például az “öt hát” elhangzásakor öt gyerekek kell fordulnia és találkoznia. A szám a csoportban lévő gyerekek számától függ; ajánlott, hogy minden gyerekcsoportban páratlan számú gyerek vegyen részt. A hát választása a játék elején igencsak ajánlott, hiszen azáltal, hogy megfordulnak, tulajdonképpen csökkeni fog az esélye annak, hogy ne a barátjukat válasszák csoporttagként. Egy másik egyszerű módszer arra, hogy csoportot hozunk létre, a gyerekek születési dátumának figyelembevétele: a gyerekek a születési évszakuk alapján lesznek csoportokba sorolva (tél, tavasz, nyár, ősz). A módszer gyengesége az, hogy előfordulhat, hogy egyes csoportokban a résztvevők létszáma különbözzön (kisebb vagy nagyobb) a többi csoportok létszámához viszonyítva.

⁴ Az 1. Tevékenység alkalmazásának előfeltétele az, hogy a csoporttagok előzőleg ne ismerjék egymást és ne tudják egymás nevét.

2. lépés

Egy történet kitalálása

Csoportokban dolgozva, minden csoport tagjai megpróbálnak mozgás által létrehozni egy történetet anélkül, hogy beszélnének. A történetnek lehet egy központi témája például: “A négy évszak”, “Ameddig Te aludtál” vagy “Egy esemény, mely megváltoztatta az életemet”.

Minden csoport bemutatja a történetét miközben a többi csoportok tagjai (akik a nézőközönséget alkotják) megpróbálják kitalálni a történet címét. Ezek után a “nézőközönség” hozzáadhat a történethez egy mozzanatot hozzájárulva az általuk megfigyelt történet kiteljesedéséhez.

Minden csoport dolgozni fog a nézőközönség által nyújtott ötleten, majd újra bemutatják a történetet. A nézőközönség véleményezi a látottakat és további ötleteket ad a történet bemutatásához.

A3. Tevékenység: Bogozd ki a csomót

Minden csoporttag körben áll, és megfogja a mellette álló két személy kezét, majd anélkül, hogy elengednék egymás kezét, megpróbálnak egy nagy “csomót” létrehozni. Miután már teljesen összebogozódtak, lassanként elkezdik kibogozni a csomót annak érdekében, hogy újra egy kört alkossanak.

Olyan vagyok, mint te: csoportos kommunikáció és egymás megismerése az érzékszervek által

Célkitűzés

A bizalom és összetartozás érzésének kialakítása a csoportban.

Tevékenységek

B1. Tevékenység: A vak és a vezetője⁵

A csoporttagok párokba szerveződnek. Egyikük a “vak” szerepében lesz, míg a másik a “vezetője” lesz. A “vak” becsukja a szemét, és karon fogja a vezetőjét. A “vezető” karja szabadon már nem mozoghat, hiszen a vezető mozdulatai alapján a “vak” tudni fogja, hogy jobbra vagy balra mozduljon el; a “vak” partner mindig a “vezető” oldalán marad. Miután már kialakult egy bizonyos szintű bizalom és kommunikáció a partnerek között, a tevékenységet változatossá tehetjük a járás gyorsaságának változtatásával (lassú, közepes vagy gyors) az irányvonal alakítása mellett. A verbális kommunikáció tilos az egész tevékenység alatt. A “vezető” csupán szavak nélkül irányíthat, az érintést vagy más nonverbális eszközöket használva; ily módon ő is megtapasztalja azokat a határokat melyeket a nem verbális kommunikációból kifolyólag a partnere átél.

Ezek után minden “vezető” olyan messze helyezkedik el a partnerétől amilyen messze csak lehetséges, majd az új pozícióból egyidejűleg verbális utasításokat adnak partnerüknek. Arra utasítják őket, hogy járjanak vagy mozgassák valamelyik testrészüket. Most az utasítások kizárólag verbális úton vannak megadva, a testi kontaktus tilos. Minden “vak”-nak koncentrálnia kell arra, hogy a nagy zaj ellenére meghallja amire az ő “vezetője” utasítja; a “vezetőknek” pedig a partnereikre kell figyelniük, hogy kiabálás nélkül megértsék egymást.

B2. Tevékenység: A szobrász és a szobor

A csoporttagok párokba szerveződnek. Egyikük szobrász, míg másikuk szobor lesz. Eleinte a “szobor” semlegesén áll, majd a “szobrász” bizonyos testrészeit megmozdítva egy bizonyos formát alkot a szoborból. A “szobornak” ezt a pozíciót mozdulatlanul kell megtartania mindaddig, amíg agyaggal megformázzák.

⁵ Adapted from: Govas, N., Chrysostomou, S., Mavrocordatos, A., Pammenter, D., & Giannouli, B. (2009). mPPACT manifest - the book: methodology for a Pupil and Performing ArtsCentred Teaching (p. 123). England: Authors OnLine Ltd.

B3. Tevékenység: A múzeum

A csoporttagok párokba szerveződnek. Egyikük “mutat” valamit és a másikuk “megfigyeli” azt, majd szerepet cserélnek. Azok a tagok, akik “mutattak” valamit testük és arckifejezetük felhasználásával szoborrá válnak, olyan pozíciót használva, mely tetszett nekik az előző gyakorlatból. A többiek (a megfigyelők) lesznek a szobor kiállítás látogatói. Ők több oldalról szemrevételezik a szobrokat, képesek arra, hogy egy kis időre “életre keltsék” azokat – egyenként vagy egyidejűleg mindenket- és kiegészíthetik mozdulataikat. Az egész folyamat beépíthető egy kontextusba, mint pl. múzeum-, vagy tárlatlátogatás. Ez a tevékenység segít a résztvevőknek a mozdulat idejére megállítani az időt –még ha egy mindennapi mozdulatról is van szó- és megadja számukra azt a lehetőséget, hogy ezt a mozdulatot más kondíciók és különböző szempontok szerint szemlélje függetlenül attól, hogy összefüggésben vannak-e más tevékenységekkel.

B4. Tevékenység: Fajankó

Minden résztvevő becsukott szemmel fogja keresni Fajankót, úgy, hogy kezeiket kinyújtva valahányszor megérintik egymást nevén szólíthatják. Az igazi Fajankó, akit a csoportvezető választ ki, az egyetlen, aki egy szót sem szólhat. Valahányszor valaki megtalálja Fajankót (azaz érintésére, és szólítására nem kap választ), derekát megfogva hozzáragad, és ő maga is Fajankóvá válik, azaz anélkül, hogy kinyitná a szemét, többé nem szólhat meg, ha valaki hozzáér, vagy szólítja. Lassanként egy kis vonatot alakít ki az egyre növekvő Fajankók sora. A játéknak akkor van vége, ha minden gyerek sorban van. Akkor minden résztvevő kinyithatja a szemét és megtekintheti a legelső Fajankót, aki a csoport vezetője.

Célkitűzés

Az élet fontosabb eseményeinek elszigetelése; annak a képességnek a felismerése, hogy beleszólhatunk a történetbe

Tevékenységek

C1. Tevékenység: Találd meg az ÉN ritmusomat/tempómat

A csoporttagok körben állnak és ritmusos játékot játszanak; azaz mindenikük ritmusosan tapos a földre. Azután egyenként egy általuk kiválasztott ritmusra elmondják a nevüket. Miután egy személy kimondja a nevét, visszatér az eredeti pozíciójára, s az egész csoport egy lépést előrelép és egyidejűleg utánozzák a személy mozgását és hangját.

Miután minden résztvevő elmondta a nevét, az eljárás ismétlődik, csak ezúttal minden személy egy általa kedvelt dalt énekelve fogja elmondani a nevét vagy egy, a jelenlegi érzelmi állapotát tükröző mondatot.

C2. Tevékenység: Találd meg a Mi ritmusunkat/tempónkat

A résztvevők két csoportba vannak felosztva: az első csoport elkezd és befejez egy mozdulatot anélkül, hogy nyilvánvaló lenne ki kezdte el. Ennek a tevékenységnek a fő célja a csoporton belüli teljes együttműködés és következetesség létrehozása előzetes egyeztetés nélkül. A csoport annyiszor fogja megismételni a mozdulatot, ahányszor erre szükség van annak érdekében, hogy létrejöjjön az együttműködő és következetes kapcsolat; majd ezt követően sor kerül a következő csoportra.

C3. Tevékenység: Élő fényképek

A résztvevők két csoportba vannak felosztva. A csoportvezető arra kéri a gyerekeket, hogy véletlenszerűen válasszanak egy sorozat képből/fényképből vagy kártyalapok közül, melyekre az élet különböző eseményeit ábrázoló szavak vannak felírva.

Minden csoportnak "létre kell hoznia" egy élő képet (hasonlóan a "szobor" esetében alkalmazott eljárásmóddal) és a másik csoport ki kell találja mi is az.

Minden csoport miután egyeztetett arra vonatkozóan, hogy mi történt a fényképezés előtt és után, azaz kialakította a történetet, bizonyos ideig "életre kelti" a képet.

A másik csoport tagjai ez után arra lesznek kérve, hogy most ők hozzák létre azt az élő képet, amit az előbb látottakból megértettek; arra is megvan a lehetőségük,

hogy különböző tárgyakat, fákat, épületeket vagy bármi mást reprezentáljanak, amit csak a fantáziájuk megenged. Miután minden résztvevő elfoglalja a helyét a képen, a csoportvezető egyenként megkéri a “színészeket”, hogy mondják el “kik is ők” vagy “mik is ők”, vagy “mit is csinálnak”, vagy “hogyan is kapcsolódnak ők” a képhez. (Annak érdekében, hogy ezt tegye, a csoportvezető minden egyes résztvevőnek megérinti a vállát, s akkor az illető kifejezi a képen szereplő karakterének megfelelő érzéseit). Ily módon jön létre az a csoportkép, melynek fejlődéséhez minden csoporttag hozzájárult. Amikor a kép életre kel, az egyének beavatkozhatnak, és szerepeik által megváltoztathatják az eseményeket. Annak érdekében, hogy minél több információt szerezzen a kép által körvonalazódott események főkaraktereiről, a csoportvezető megkéri a kép kulcs-szereplőit, hogy foglaljanak helyet a szoba/színház közepére helyezett székeken és mesélik el, hogy kik is ők, mi történt velük, stb. (A “szereplők” a “szerepeiknek” megfelelően válaszolnak).

C4. Tevékenység: KÖZÖS ritmusban/tempóban

A résztvevők körben állnak. A csoportvezető a kör közepéről egy félig telt kicsi műanyagpalack vizet dob az egyik csoporttagnak, aki vagy visszadobja neki, vagy továbbdobja a csoport egy másik tagjának. A játék így folytatódik annak érdekében, hogy a csoporttagok megtalálják a közös ritmust a palackdobálás során. Azután minden alkalommal, amikor valaki kifogja a palackot egy olyan szót kell mondjon, mely emlékezteti őt az előző tevékenység (élő képek) során látott valamelyik szereplő jellemzőjére vagy előadására. A következő személy, aki kifogja a palackot hozzáadhat egy jelzőt vagy bármi mást, ami jellemző az előzőleg említett témára. A játék az előzőekhez hasonlóan folytatódik, de ez alkalommal minden csoporttag kimondja egy másik csoporttag nevét egy őt jellemző frázissal együtt. Ennek a tevékenységnek a célja segíteni a csoportot összpontosítani, és megtalálni egy közös ritmust/tempót, s ugyanakkor arra ösztönözni minden csoporttagot, hogy mozogjon, gondolkodjon, és fejezze ki véleményét azzal kapcsolatosan, amit a nap folyamán megtapasztalt.

Célkitűzések

- A résztvevők találékonyságának fejlesztése
- A fikció alapelvei (mítosz-gyártás)
- Átmenet az egyéni célokról a közös célok felé
- Ösztönző tevékenységek keresése

Tevékenységek

D1. Tevékenység: Egy történet kitalálása

A résztvevők körben állnak.

Minden csoporttag kiválaszt egy személyes tárgyat a táskájából. A tárgyakat a kör közepére teszik, és minden személynek el kell magyaráznia miért van ez a személyes tárgy a táskájában, és milyen sajátos jellemzői vannak.

Amennyiben egy tárgy sokszor kiválasztásra kerül (pl. kulcsok, mobiltelefon vagy pénztárca) a csoportvezető megkéri a gyerekeket, hogy válasszanak egy másik tárgyat vagy helyettesítsék azokat a tárgyakat olyan képekkel melyeket egy népszerű folyóiratból választ ki, vagy olyan fotókat, melyek a pénztárcában vannak.

E tevékenység célja egy történet kitalálása. A történet a csoportvezető által vezérelt, a már az elején megbeszélte szabályok szerint. Azaz, minden résztvevő akkor beszél, amikor sorra kerül, s minden alkalommal csupán egy mondatot mondhat, mely kapcsolódik a központi témához (pl. egy meghatározott tevékenységre utaló cselekvést). Mindenki harmadik személyben kell beszéljen, és minden új mondatnak követnie kell a történet vezérfonalát, és nem az események megvitatására vagy a tevékenységek érzelmi hátterére kell irányulniuk. Nem szabad dialógust alkalmazni; a történetnek annyi mondatból kell kialakulnia, ahány csoporttag van; kell legyen kezdete, közepe és vége.⁶

A történet első fázisában a csoportvezető leállítja az elbeszélést, és megkéri a csoportot, hogy találjanak címet a történetnek, és határozzák meg azt, hogy milyen stílust képvisel (pl. romantikus, thriller, tragédia, dráma, vígjáték, stb.) A csoport-

⁶ Ez a tevékenység hasonló ahhoz a játékhoz, amikor minden személy mond egy szót pl. Kezdi „a”-val, majd a következő személy egy „b”-vel folytatódó szóval kell mondjon egy szót, és így tovább, annak érdekében, hogy úgy hozzanak létre egy történetet, hogy abban a szavak az ABC betűinek sorrendjét kövessék. A különbség ennél a tevékenységnél az, hogy ez esetben a teljes mondatot használni kell, és a cél az, hogy a racionális szinten elfogadott értelme maradjon meg az eseményeknek mintsem, hogy éljen a „szabad asszociáció” lehetőségével (amivel általában végződnek az ilyen történetek).

vezető ugyanakkor értesíti a gyerekeket arról, hogy amikor a történet teljes, két csoportra fogja felosztani őket; mindkét csoportnak rövid párbeszédet vagy más formájú verbális kommunikációt kell létrehoznia vagy egy adott témáról való bemutatást kell elkészítenie (mint pl. “a főszereplő naplója”, “két szomszéd magyarázza az eseményeket vagy a szereplők viselkedését”, “két évvel később”, „hogyan ismerték egymást a történet szereplői még a történet elkezdése előtt”). Ennek tudatában, a gyerekek már a történetalkotással egyidőben feltárják a különböző viselkedések motívumait és indokait. Amikor a történet elkészült, a csoporttagoknak ajánlott megbeszélni, hogy milyen elemek segítettek a történet vezérfonalának a kialakítását és milyen események jelentettek számukra nehézséget a történet folytatása szempontjából. Ily módon a résztvevők meg tudják érteni a fikció struktúráját (mítosz-gyártás).

D2. Tevékenység: Kommunikáció

A csoporttagok körben állva fogják egymás kezét. A tevékenység célja az, hogy minden csoporttag kis ideig belenézzen minden társa szemébe majd rámosolyogjon. Ez a tevékenység általában a csoporttagok vidám kacagásával fejeződik be.

Célkitűzések

Annak megértése, hogy az „önmagam” és a „többiek” – mint központi fogalmak-meghatározói életünk alakulásának; semmit nem szabad biztosként elfogadni, a világ megváltoztatható, de annak érdekében, hogy ez megvalósuljon, először önmagunkat kell megismernünk.⁷

Tevékenységek

E1. Tevékenység: Három igazság és egy hazugság⁸

A résztvevők körben ülnek. Mindenki a mellette ülő személlyel alkot egy párt, és életükről osztanak meg információkat.

Azután minden személy úgy kell bemutatassa a párját a társaságnak, hogy három igazságot és egy hazugságot mond el róla. Figyelni kell arra, hogy függetlenül attól, hogy igazat mond-e a társáról, vagy hazudik vele kapcsolatosan, mindenképp meggyőzőnek kell lennie.

Minden bemutatás során a csoporttagoknak a látottak alapján (pl. ha a személy akadozik, vagy éppen túlon túl részletesen mesél akkor, amikor hazugságot mond társáról), el kell dönteniük, hogy mi volt a hazugság az elmondottakban, megfigyelve ugyanakkor a beszélő partnerének az arckifejezését is (pl. lefele néz, vagy kacag, amikor társa valótlanságot állít).

A tevékenység mindkét fázisában (bemutatás, megfigyelés) során a csoporttagok jobban megismerik a mellettük ülő személyt, fejlődik találékonyságuk, és bemutató képességük valamint koncentráló képességük és önuralmuk.

E2. Tevékenység: Az Élet Térképe

1. lépés

Egy személyes történet feltérképezése

A csoportvezető nagy rajztömböt és festő eszközöket (pl. színes ceruza, filctoll) nyújt át a résztvevőknek azzal az utasítással, hogy mindenikük rajzolja meg a saját

⁷ **Az Élet térképe:** ez a módszer arra a szemléletre épül, hogy a résztvevők nem változtathatják meg a világot anélkül, hogy ne értenék meg saját szituációjukat. Saját realitásuk megértésével képessé válnak arra, hogy kritikusan szemléljék kapcsolatrendszerüket, s a másokkal való kommunikáció által képessé válnak az egyéni szintről a társadalmi szintre való eljutásra (ez a művet David Pammender által, a mPPact 2008 training programban volt bevezetve.).

⁸ Forrás: Govas, N., Chrysostomou, S., Mavrocordatos, A., Pammenter, D., & Giannouli, B. (2009). mPPACT manifest - the book: methodology for a Pupil and Performing ArtsCentred Teaching (p. 123). England: Authors OnLine Ltd.

“élet térképét” (közben halk zene szól). Az olyan kérdésekkel, mint “*Ki vagy te?*”, “*Mi a te történeted?*”, “*Melyek voltak életed legfontosabb eseményei?*” vagy “*Melyek voltak a fordulópontok életedben?*”, “*Melyek voltak azok a pillanatok életedben, amikor elkeseredett voltál és amikor fontos döntéseket kellett meghoznod?*”, “*Milyen események változtatták meg számodra azt, ahogyan a világot látod?*”, a csoportvezető rávilágít azokra a szempontokra, melyeket figyelembe kell venni az élettérkép elkészítésekor. Az Élet Térképe felfogható úgy, mint egy folyó, melynek van kezdőpontja (a forrás), majd különböző akadályokon áthaladva néha elágazik (kanálisok) majd befolyik a tengerbe. A tenger azt a helyet (állapotot) jelenti, ahol jelenleg tartanak a résztvevők. A fentebb felsorolt kérdéseken kívül, annak aki az “élete térképét” készíti el eszébe juthatnak olyan események is az életéből, melyeket *elnyomottságként, igazságtalanságként vagy gyengeségként* élt meg. (“*Melyek voltak azok a pillanatok, amikor elnyomottságot, igazságtalanságot vagy gyengeséget éreztél?*”); nagyon fontos, hogy mindenki kritikusan szemlélje belső énjét, és ne a másoknak mutatott “képen” keresztül szemlélje azt.

2. lépés

Személyes történetek megosztása

Miután a gyerekek megalkották “életük térképét”, kiscsoportokba szerveződve (4-5 gyerek) egyenként bemutatják élettörténetüket. Minden gyereknek 5 perc áll a rendelkezésére élettörténete bemutatására.

3. lépés

Új, közös történet megalkotása és előadása

A csoportvezető arra kéri a kiscsoportok tagjait, hogy készítsenek elő egy közös történetet a csoporttagok élettörténeteit összedolgozva, majd egy 5 perces előadás formájában mutassák azt be. Nem csupán az élettörténetekben talált közös elemeket kell feldolgozniuk, hanem a történetekben talált különbségeket is. Felhasználhatók azok a technikák, melyek az előző gyakorlatok során alkalmazva voltak (pl. álló képek, mozdulatok, ritmus/tempó, hangok, esztétikai stílus, stb.). Minden bemutatásnak kell legyen kezdete, közepe és vége, ugyanakkor használhatók díszletek és zene. Így a gyerekek megértik, hogy fantáziájukat használva akár kiemelhetnek különböző részeket különböző történetekből, vagy egy csoporttag élettörténetének bizonyos részleteit mutathatják be. Ezt követően minden kiscsoport bemutatja előadását a többieknek.

4. lépés

Válasz

Miután minden előadást bemutattak, közös megbeszélés során a gyerekek elmondják, hogy melyek voltak azok a részek, amelyek elgondolkoztatták, megérintették vagy akár emlékeztették őket a saját élettörténetükre.

Célkitűzések

Különböző konfliktus-megoldási módok azonosítása és gyakorlása.

Tevékenységek

F1. Tevékenység: Tükrök

A csoporttagok körben állnak, majd felváltva mondják a számokat: 1 és 2. Ezután körbesétálnak a teremben, és minden 1-es számú személynek találnia kell egy 2-es számú személyt. Ennek érdekében valahányszor találkoznak egy személlyel, “ki-jelentik” a számukat, s amennyiben az illető más számmal rendelkezik, csupán a szemük által kommunikálva irányítaniuk kell azt, így alkotva párokat. Szemkontaktuson kívül semmilyen más verbális vagy nonverbális kommunikációs forma nem megengedett. Miután kialakultak a párok, szerepet cserélnek, azaz az 1-es számmal rendelkező személyt a 2-es számmal rendelkező személy fogja a szemével irányítani. A tevékenység célja az, hogy a párok egymással harmóniában, teljes egyenrangúsággal mozogjanak, mintha egymásnak tükröképei lennének.

F2. Tevékenység: A szomszédok⁹

1. lépés

A csoportvezető elmond egy történetet, mely szerint: 1 Sz. személynek van egy szomszédja (2 Sz. személy) aki sorozatosan különböző tárgyakat kér kölcsön 1 Sz. személytől (lapátot, számológépet, könyvet). Egy nap 2 Sz. meglátogatja 1 Sz.-t és elmondja neki, hogy szombat estére bulit szervez. 1Sz. kétségbe esik, arra a zajra gondolva, ami a bulival fog együtt járni. Miközben az ajtóban beszélgetnek, 2 Sz. észrevesz egy hatalmas tálat a házban, és megkérdezi szomszédját, hogy kölcsön adja-e neki a bulira. Annak ellenére, hogy 1 Sz. attól fél, hogy a tál el fog törni, kölcsön adja 2 Sz.-nak. Szombat este 1 Sz. nem tud aludni a hatalmas zaj miatt. Három nap elmúltával sem jelentkezett 2 Sz. a tállal. Miután 1 Sz. levelet hagyott 2 Sz. ajtajában, 2 Sz. megjelent szomszédjánál egy zacskóval a kezében, melyben benne voltak az eltört tál darabjai. Éppen amikor 2 Sz. kopogott az ajtón, 1 Sz. egy antik tárgyról szóló folyóiratot olvasott, melyből megtudta, hogy tálja felbecsülhetetlen értékű...

⁹ Forrás: John Somers “Belépés a képzelet világába: a dráma használata az iskolában” 287-292 old, in “Building Bridges”. Proceedings of the International Conference in 2003 szervező a Hellenic Network for Theater in Education.

A csoportvezető itt megállt a meséléssel, és hagyta, hogy a történetet befejezzék (lásd a 2 Lépést).

2. lépés

A csoportvezető két csoportba osztja a résztvevőket. Egyik csoport 1 Sz. szerepét ölti magára, míg a másik a 2 Sz. szerepét veszi fel, majd a két csoport ott folytatja a beszélgetést, ahol a csoportvezető abbahagyta a történetet. A beszélgetés során sok résztvevő veheti fel az 1 Sz. vagy 2 Sz. szerepét, míg végül megoldják a két szomszéd közötti nézeteltérést. A tevékenység végén a csoportvezető rákérdez a résztvevők tevékenység alatt tapasztalt érzéseikre.

3. lépés

Minden 1 Sz. és 2 Sz. szerepben lévő szereplők két külön csoportot alkotnak egymás ellen. Mindkét csoport szlogeneket talál ki a másik csoport ellen (pl. AZ UDVARIALTLAN MENJEN EL – MI MARADUNK). A két csoport egymással szemben állva kiabálja a szlogeneket.

4. lépés

A kibékülés

A résztvevők párbeszédet kezdenek. Minden alkalommal előbb 1 Sz. beszél, majd 2 Sz. beszél utána, véletlenszerű sorrendben. Amikor két-három résztvevő beszél egyszerre meg kell találniuk a módját annak, hogy hallhatóvá tegyék magukat vagy az is előfordulhat, hogy valaki visszavonul, és későbbre halasztja a mondandóját. A cél az, hogy megtalálják a szomszédjukkal való együttélés módját.

Az előadás két ének eléneklésével zárul: az első, melyet minden csoporttag javasol (bátoríthatjuk őket, hogy egy nagyon eltúlzott, nagyon szellemi vagy nagyon népzenei hangzású legyen) és a végső ének, amit közösen fogadnak el. Az ének lehet egy jól ismert dallamra a gyerekek által hozott szöveggel elénekelt ének, vagy amennyiben az lehetséges (a csoport kreatív) egy, teljes mértékben a csoport által kitalált ének.

***Megj.:** ez a tevékenység strukturálható aszerint is, hogy milyen dilemmákat vagy konfliktusokat kínál fel a csoport (amit a csoportvezető az előző ülések alatt azonosított, s ő maga vezet be a gyakorlat során) mely –egy későbbi fázisban- elvezet azokhoz a problémákhoz, melyek foglalkoztatják a csoporttagokat. A csoportvezető feladata elősegíteni mindkét fél véleményének a kifejeződését, majd a következő fázisokban megfordítani a szerepeket annak érdekében, hogy a résztvevők megtapasztalhassák, hogy mindkét félnek igaza lehet.*

7. Alkalm

Szintér megalkotás – a szerep megközelítése önmagamon keresztül

Célkitűzések

Arra bátorítani a résztvevőket, hogy úgy figyeljék önmagukat, ahogyan mások látják őket, és segíteni őket különböző szerepek és viselkedések kipróbálására annak érdekében, hogy megérthessék mit is jelent számukra különböző személyek jelenléte az életükben.

Tevékenységek

G1. Tevékenység: Ma reggel

A résztvevők körben állnak: egyesével mutatkoznak be úgy, hogy egy lépéssel bennebb lépnek a körbe, és –szavak nélkül– mutatnak be egy olyan cselekvést, melyet reggel, ébredés után tettek, mielőtt az ülésre jöttek volna.

A résztvevők feladata minél több szereplő mozdulatait megjegyezni, annak érdekében, hogy később, a második kör alkalmával minél több társuk mozdulatát tudják bemutatni, majd rendszerezék azokat, és egy rövid történetet alakítsanak ki belőlük. Az új feladat a résztvevők számára az lesz, hogy az összes bemutatott mozdulatot felhasználva közösen dolgozzanak ki egy rövid kis történetet, melynek témája “ma reggel”.

G2. Tevékenység: Szintér és Színterek mögött

A csoportvezető azt az instrukciót adja a gyerekeknek, hogy összpontosítást igénylő gyakorlatot folytassanak, miközben szabadon járkálnak fel-alá a teremben. A feladat az, hogy a csoportvezető tapsolására mindenki egyszerre álljon meg vagy kezdje újra a járkálást, ne legyenek késések. A tapsolások egymást követően megállást vagy továbbindulást jelentenek. Egy adott pillanatban a csoport megáll, és mindenki part keres magának a legközelebbi vagy legtávolabbi személy személyében (a csoportvezető utasításának megfelelően). A párok egymással szemben állnak, s a csoportvezető egy növekvő számot ad nekik. A csoport most két csoportra oszlik, s minden párt alkotó résztvevő ellenkező oldalán állnak a saját co-párjának, a szoba egyik falától a másikig, két párhuzamos vonalat alkotva. A csoportvezető kréta segítségével, egyenes vonalat húz mindkét sor résztvevő elé, és a következő instrukciót adja a gyerekeknek: *“innenről kezdve ez a vonal jelképezi a határt a szintér és a szintér mögötti rész között; a vonal mögött zavartalanul ülhetünk, de a vonal előtt a nézőközönség éppen úgy lát minket, mintha a színpadon lennénk”*.

G3. Tevékenység: Átmenni a téren

1. lépés

Egy “téren” vagyunk, és az a célunk, hogy átmenjünk rajta. Egyelőre önmagunk vagyunk, nem kaptunk szerepeket.

A gyerekek továbbra is két csoportban vannak, s mindenféle kommunikáció nélkül, amikor egyik csoportból egy gyerek elindul átmenni a téren, rögtön indul a másik csoportból is egy gyerek. Így tehát minden alkalommal két gyerek megy át a “téren”. Fokozatosan a csoportvezető különböző utasításokat ad arra vonatkozóan, hogy: Ki – mikor – hogyan (pl.: egy vállalat igazgatója – egy üzleti megbeszélés után – nagyon ideges) menjen át.

Most már a gyerekeknek van egy irányvonaluk, azaz tudják, hogy útvonaluknak van kezdete és vége; tudják, hogy azért kell átmenjenek a téren, mert valahova el kell érjenek. A csoportvezető további segítséget nyújthat azáltal, hogy egy szituációt is megad: pl. “*esik az eső*” vagy “*egy irodai veszekedés után*”.

2. lépés

A Találkozó

A résztvevők, akik már nem önmagukat alakítják, hanem konkrét szerepet kaptak, azzal a céllal mennek át a “téren”, hogy “jó reggelt” kívánjanak a velük ellenkező oldalon álló személynek. Amikor a csoportvezető úgy gondolja, “lefagyaszthatja” a mozdulatot, arra kéri a csoporttagokat, hogy találják ki a szerep részleteit (ki ő – hol van – milyen érzései vannak). Ezután behív másik két gyereket is a “színtérre”, akik az ülés “hangjai” lesznek. Miután a “színeszek” “jó reggelt” kívánnak a színpadon, hallani fogjuk őket a “hangjuk” segítségével:

→ *Honnan ismerik azt a személyt, akinek köszöntek?*

→ *Mennyire jól ismerik őt?*

→ *Milyen kapcsolat van közöttük?*

Szükség esetén, hogy minél meggyőzőbb legyen a kép, a “hang” megváltoztathatja a megfigyelt, lefagyasztott mozzanatot.

3. lépés

Az Ismerős

A csoportvezető az ellenkező csoportokból hív a színtérre két olyan személyt, akiknek a számuk megegyezik. Ezek fokozatosan fognak kapcsolatba lépni egymással, előbb “jó reggelt” kívánnak, majd mozdulatlaná válik a kép. Ebben a fázisban a pár több elemet is behozhat, mint az életkor, szituáció vagy szabad mozgás a “színtéren” annak érdekében, hogy hosszabb időt elidőzzenek a párjuk mellett, vagy, hogy egy beszélgetést kezdeményezzenek azzal a céllal, hogy a nézőközönség megtudjon valamit a kapcsolatról. Majd a csoportvezető mindaddig hív újabb és újabb párokat a térre, míg az zsúfolttá válik. Minden párnak megvan a maga állandó jellemzője, és reagálni tud másokra az által, hogy használja azokat. A legvégén a csoportvezető egy valós személyekből álló kört alakít ki, akik most megosztják és felismerik az egyedi jellemvonásokat.

Célkitűzések

- elkezdeni a résztvevők felkészítését a csoport végére
- azonosítani milyen haszna volt a csoporthoz tartozásnak
- megérteni, hogyan lehet a személyes tapasztalatokat hiedelemmé alakítani és fordítva, nevezetesen hogyan lehet az általános hiedelmeket hibás módon sajátunknak vagy általános érvényűeknek tekinteni

Tevékenységek

H1. Tevékenység: Ismétlés

A résztvevők körben állnak. Visszaemlékeznek arra, ahogyan az 1. Ülésen a társaik bemutatkoztak, megjelenítve a nevüket, majd bemutatják a többieknek (úgy, ahogy az 1. Alkalom során történt). A csoport fel kellene ismerje a nevet. A felismert nevű személy folytatja a bemutatást, egy másik személy nevének a megjelenítésével, és így tovább.

H2. Tevékenység Közelkép: Nekem is megvan az, ami Neked

Minden résztvevő kiválaszt egy személyt a csoportból, és lefényképezi annak egy testrészét, vagy ruhájának egy részét, mely tetszik neki, és úgy gondolja, hogy jellemző arra a személyre, s ugyanakkor emlékezteti valamire, ami neki is megvan. Körben állva sorra bemutatják a képet a többieknek, és elmondják mi az, ami a másik személyt speciálissá teszi, és miben hasonlít önmagához.

H3. Tevékenység: Akkor és Most

1. lépés

A résztvevők kettős vagy hármas kiscsoportokat alkotnak. Az előző gyakorlatból kiindulva a csoportok be kell mutatassanak – képek vagy rövid színdarab formájában – valamit, amiről régebb másképp vélekedtek mint most. A témák különbözőek lehetnek: példák, különböző tevékenységek, melyek az előző ülések során voltak bemutatva, vagy olyan témák, melyek érintve voltak pl. barátság, szeretet, a másik nem, tilalom, szabadság, stb.

2. lépés

Minden kiscsoport bemutatja az általuk kidolgozott történetet. A többi csoport megpróbálja megtalálni a történet központi témáját.

H4. Tevékenység: Kezek játéka

1. lépés

Koordináció

Minden résztvevő letérdel, és kezét a padlóra teszi. Mindenki elmozdítja a jobb kezét, és beteszi a mellette térdeplő személy kezei közé. Így minden gyerek mindkét keze a mellette lévő személyek kezei között lesz.

A játék a következőképpen történik: azzal kezdődik, hogy egyik gyerek megüti kezével a földet, majd a keze mellette lévő kéz (a másik gyerek keze) ugyan azt csinálja, és így tovább, sorban minden gyerek ezt elismétli.

A tevékenység célja az, hogy a földet ütő kezektől alakuljon ki egy kör, úgy hogy mindvégig megmaradjon a ritmus és intenzitás. Majd egy másik szabály is érvénybe lép: amikor egy kéz kétszer üti meg a földet a játék iránya megváltozik.

Megj.: nem szabad szem elől téveszteniünk, hogy ez egy koordinációs játék, éppen ezért annyiszor kell megismételni, amíg szükség van rá annak érdekében, hogy a csoport koordinációja megvalósuljon.

2. lépés

Te, mint Én

Minden résztvevő sorban elveszi a kezét a földről, de csak azután, miután érvel mellette, "Azért veszem el a kezemet a földről, mert.. pl. Helen keze ottmarad, s neki is gyűrűje van ugyanúgy, mint nekem".

Annak érdekében, hogy elvehessük a kezünket a földről, találnunk kell valami közöset a mi és egy másik személy keze között (ennek a jellemzőnek minden alkalommal különbözőnek kell lennie – jobb elkerülni az azonos jellemzőket).

A tevékenység célja a csoport koordinációja, a csoporttagok megfigyelőkészségének fejlesztése és annak felismerése, hogy vannak közös jellemzőik, hasonlóságai az egyes csoporttagoknak, valamint a csoporton belüli összetartozás kialakítása.

H5. Tevékenység: A gyakorlattól az elméletig...

és az elmélettől a gyakorlatig...

(a H3 Tevékenység eredményeire alapozva)

1. lépés

A gyakorlattól az elméletig

A résztvevők körben állnak. A csoportvezető kérésére felsorolják azokat a tematikákat, ami az előző "akkor és most" tevékenység során felmerültek. A csoportvezető felírja ezeket a táblára. Ilyen tematikák lehetnek például: Érzések, Szabadidő, Mitológia, Dolgok, melyek tetszenek nekem, stb.

A csoportvezető által megjegyzendő: más témák is felvetődhetnek. A főbb tematikákhoz nem árt példákat adni (főleg a gyerekek bemutatásából) például:

Érzések: Régebb nem szerettem volna fiú barátokat, de most, hogy már megnőttem szeretek fiúkkal barátkozni; régebb, nem szerettem a nagybátyámat, de most, hogy megismertem milyen volt az élete, szeretem őt.

Dolgok, melyek tetszenek nekem: Régebb nem szerettem a kávé, de most szeretem, nem szerettem a színezett haját, de most festem a hajam.

Szabadidő: Régebb gyakran tévéztem, de most állandóan a barátaimmal akarok lenni.

Mitológia/fikció: Régebb hittem abban, hogy a mumus létezik, de most már nem félek a sötétben, Régebb hittem, hogy a Mikulás létezik..., stb.

2. lépés

... és az elmélettől a gyakorlathoz

A résztvevők 2-3 kicsoportot alkotnak. A csoporttagoknak egy választott téma köré egy jelenetet kell kitalálniuk, oly módon, hogy annak három lépése legyen (kronológiai sorrendben): mielőtt – a változás pillanata – és most. Egy rövid történetet kell létrehozniuk, mely három mozzanatra épüljön, egy vagy két olyan magatartásra, melyet valamikor adottnak tekintettek, a napra, amikor valami megváltoztatta ezt a hiedelmet, valamint arra, ahogyan ma, egy másik szempontból nézve látjuk ezt a hiedelmet.

3. lépés

Egy rövid színházi összeállítás

A csoport bemutatja a történetet, míg a nézőközönség megvitatja hogyan kerültek alkalmazásra a kapott információk illetve mennyire volt kreatív a csoport.

A csoportvezető által megjegyzendő: az alakítás és tartalom szabályai. A csoport számára segítségként megfogalmazhatunk különböző irányelveket és instrukciókat.

Helyszín: változtassátok meg a bemutatás színterét/illesszettek be pár jelenetet közel a nézőközönséghez, míg másokat távol tőlük, keressetek különböző nézőpontokat

Idő: változtassátok meg a bemutatás iramát, találjatok olyan pontokat a színpadi bemutatáson, melyek gyorsabbak, lassabbak, vagy mozdulatlanok lehetnek annak érdekében, hogy jelentésük érthető legyen a történet során.

Szereplők: keressétek meg, és hívjátok elő a történetben szereplő éneteket. Hívjátok elő a történetnek megfelelő nemet, életkort, szituációt és érzést. Szükség esetén megváltoztatható a nem, nemzetiség, törté-

nelmi kontextus, de az ilyen változásokat elővigyázatosan kell megtenni.

Tárgyak: használjátok a rendelkezésekre álló tárgyakat, és szükségszerűen alakítsátok át azokat (pl. lehetséges-e az, hogy egy seprűnyél a mikrofon szerepét töltsse be, s ha igen, akkor hogyan?)

H6. Tevékenység Lezárás

1. lépés

A résztvevők körben állnak. Minden csoporttag belép a körbe és arról beszél, ami megváltozik életünkben annak következtében, hogy megnövünk. Azután minden személy elmondja, hogy mi változott benne az ülés során.

2. lépés

Csomó (A3 Tevékenység ismétlése)

Minden csoporttag körben áll, és megfogja a mellette álló két személy kezét, majd anélkül, hogy elengednék egymás kezét, megpróbálnak egy nagy "csomót" létrehozni. Miután már teljesen összebogozódtak, lassanként elkezdik kibogozni a csomót annak érdekében, hogy újra egy kört alkossanak. Egymás szemébe néznek, majd a csoportvezető felszólítja őket, hogy engedjék el egymás kezét. **Mi most már egy csoport vagyunk!**

***Megjegyzések:** Ez az ülés hosszabb lehet, mint az előzőek (pl. 4-órás); a korosztálybeliakkal való megbeszélésre egy olyan speciális helyszínen is sor kerülhet, mint a múzeum vagy egy színház, míg az azt követő “ünneplés” más helyszínen is megvalósítható, mint például egy vendéglő.*

AZ előző ülésen (vagy akár hamarabb) a csoport közösen dönthet arról, hogy hogyan legyen elnevezve ez az ülés. Íme néhány ötlet: “Záró buli”, “Kiértékelő buli”, “Visszajelző buli” vagy “Együtt a jövőben”.

Célkitűzések

- A Dráma Műhely értékelése a korosztálybeli nevelők által (a vele kapcsolatos reflektciók)
- Azon lehetőségek azonosítása, melyek által a program tolmácsolható serdülők által gyerekeknek
- A folyamat megismerése a korosztálybeli nevelők által

Folyamat

A csoportvezető kiosztja jelen Útmutató 1-8 Ülésén alkalmazott tevékenységek leírását. Miután a résztvevők 2-4 fős csoportokba szerveződnek, azt a feladatot kapják, hogy rendezzenek meg egy mini-műhelyt azokból a tevékenységekből, melyek tetszetek nekik, vagy leginkább megérintették őket.

A csoportok saját maguk állítják össze a műhelyük tervét a kiválasztott tevékenységek kombinációjával. Miután ezzel megvannak, minden egyes csoport 40 percet kap a műhely megvalósítására, a résztvevők a többi csoport tagjai lesznek. Ebbe a folyamatba a csoportvezetőnek nem szabad beleszólnia. A tevékenység terv kialakítási folyamatában (melyet a csoportvezető figyel, és diszkrétan irányít) a cél az egyes tevékenységek oly módon történő kiválasztása, hogy azok egy általános cél elérésére irányuljanak pl. csoportkohézió, készségfejlesztés, stb.

Szórólap a Börtönben lévő Szülők Gyerekeinek (GYSz)

Várhatóan nagy mennyiségű anyag készült el az előző üléseken amikor a börtön témája felmerült, melyeket a szórólapban fel lehet használni. Ennek ellenére, ez az ülés nagyszerű alkalom arra, hogy a serdülők megbeszéljék, mi az, amit ők betennének a szórólapba, illetve, hogy még létrehozzanak olyan anyagokat, amiket kimonodtan ebből a célból készítenek (pl. rajzok, fényképek, szövegek, versek, stb.).

Előzőleg a résztvevők tájékoztatva lesznek a Szórólapról és annak céljáról, azaz arról, hogy információs anyag készül gyerekek számára. Ezek után arra kérjük őket, hogy adjanak ötleteket (írott, verbális vagy rajz formájában) az alábbiakkal kapcsolatosan:

- A szórólap címe
- Miért van szükség egy ilyen szórólagra (miért hozzuk ezt létre)?
- Mi az, amiről minden gyerek szeretne tudni, de szégyelli/fél megkérdezni?
- Mi változott akkor, amikor az édesanyám/édesapám börtönbe került?
 - A mindennapi életemben?
 - Az érzéseimben?
 - A gondolataimban?
 - A viselkedésemben?
 - Mások viselkedésében?
 - stb...
- Hogyan élnek a börtönben az emberek?
 - Mit csinálnak?
 - Mire gondolnak?
- Mit jelent a törvényszék/börtön... (a gyerekek olyan fogalmakat kell megnevezzenek, amiket nem értenek, s mi kell elmagyarázzunk nekik)
- Másképp viselkednek veled az emberek (hogyan?)
 - Ha te börtönben vagy/voltál?
 - Ha egy családtagod van/volt börtönben?
- Édesanyád/édesapád meglátogatása a börtönben (információk a látogatásról)
 - Az elvárások és a reális helyzet közötti különbségek
 - A negatív érzések és azok kezelési lehetőségei
 - Pozitív érzések
- Szükség esetén honnan tudok segítséget kérni ... (a résztvevőknek fel kell sorolniuk olyan szükségleteket, melyek a gyerekeknél megjelennek, s a csoportvezetőnek meg kell keresnie ezekre a –segítség- lehetőségeket)
- A gyerekek rajzainak oly módon történő kiválasztása, hogy azok tükrözzék az előtte- most-azután szituációt/érzéseiket/reakciójukat/reményeiket, stb.

Lehetőségek olyan esetekre, amikor egyes résztvevők vonakodnak hangot adni saját ötleteiknek:

- Bizonyos témák struktúrája a “előtte- most-azután” formában valósítható meg ami a gyerekek érzéseit és attitűdjeit illeti a börtönrel, börtönbüntetésre ítéltével, olyan külső tényezőkkel kapcsolatosan, melyek befolyással vannak viselkedésükre stb.
- A szórólapban egy része tartalmazhatja azokat az anyagokat, melyeket ők készítettek el a Dráma Műhely alatt (pl. az élet térkép rajza, vagy egy történet leírása stb.).

Megj.:

- *A csoportvezető dönti el, hogy a megbeszélés minden résztvevő jelenlétében történjen, vagy csupán az érzelmileg “erősebb” résztvevők vegyenek azon részt.*
 - *Annak érdekében, hogy bármilyen anyagot betehessünk a szórólapba, kérniünk kell rá annak a gyerekek az engedélyét, aki azt készítette*
-

Értékelés

A 40 perces Műhely után a résztvevőknek értékelniük kell, hogy mely tevékenységek működtek megfelelően, s melyek nem. (pl. használható a 3 Tevékenység értékelése, lásd a 34 old.); ugyanakkor azt is meg kell beszélniük, hogy ezek a tevékenységek hogyan valósíthatók meg kisebb gyerekekkel, és melyek lesznek ezeknek a célkitűzései.

Az ülés végén a csoportvezető alkalmazhatja a Test Térkép módszert az előző ülésről, vagy megismétli az előző értékelési tevékenységet (lásd Műhely Értékelő Tevékenység: A résztvevők Test Térképe, 36 old.). A csoport célja feltárni, hogy a színház milyen haszonnal (belső és külső) jár a serdülők számára figyelembe véve az egyéni emberi és szociális dimenziókat: pl. hogyan a Műhely segítette őket öntudatosságuk növelésében, a valós énkép és önértékelés megvalósításában illetve a többi résztvevő megértésében; milyen módon tud a Műhely ötleteket, tanácsokat adni a minél kreatívabb jövőképben a résztvevők személyes és szociális viselkedésére valamint az életeseeményeikre vonatkozóan.

A csoportvezető a serdülők Test Térképét fogja felhasználni annak érdekében, hogy bevezesse a Korosztálybeli Nevelők Értékelő Tevékenységét (lásd. 37 old.), azzal a céllal, hogy az alábbi szempontok szerint értékelhesse a leendő korosztálybeli nevelőket:

- Milyen közel (távol) érzik magukat az alanyokhoz, azaz a kisebb gyerekekhez
- Milyen közel érzik magukat ahhoz a feladathoz, hogy kisebb gyerekek csoportját (CS) vezessék, azaz mennyire érzik magukénak a co-csoportvezető szerepét
- Érzik-e azt, hogy az “Érzékeny Határok” műhely a kisebb gyerekek segítségére lesz, illetve milyen szempontból segíthet azoknak.

Megj.: erre az ülésre meghívhatjuk azokat a kisebb gyerekeket is, akik a későbbiekben tagjai lesznek azoknak a csoportoknak, melyekben a korosztálybeli nevelők, mint co-csoportvezetők fognak jelen lenni, így ez, az egymással való megismerkedést elősegítő műhely is lesz egyben.

Célkitűzések

AZ ülés célja tudatosítani a résztvevőkkel, hogy az előző üléseken nyert képességek elvezethetik őket a színházi játék fejlesztéséhez.

***Megj.:** ez a tevékenység nyílt lehet a nagyközönség számára; a gyerekek szülei/ nevelői, barátok és ismerősök lehetnek a meghívottak. Ez teljes mértékben fakultatív ülés, és attól függ, hogy a csoportvezető képes-e arra, hogy színpadra vigye azt.*

Egy alternatív megoldás lehet a csoportvezető számára az, ha ezt az ülést helyettesíti egy, a 9. Üléshez hasonlóval. Ez nem egy új ülés; annak függvényében, hogy mi az ülés célja, és mit szeretnénk elérni ajánlott az előző ülések tevékenységeinek a kombinálása. Minden gyerek, aki részt vett a műhelyen, részt vehet ezen az ülésen.

Tevékenységek

Ez az ülés kombinálni fogja azokat a dráma és a színházi technikákat, melyeket Bertolt Brecht használt, például a Becht Elidegenülés Színház és Epikus Színházban, kombinálva olyan széles körben ismert színházi stratégiákkal, mint a Fórum Színház, Állóképek/Lefagyasztott Filmkocka, Feltalált Színház, Szabad Improvizáció, stb.

II. Tevékenység: Átmenni a téren másokhoz hasonlóan (szerepekben)

A résztvevők azon a 7 Alkalmom során leírt téren vannak, és elkezdik a szerepjátékot.

Szerepek: a csoportvezető előre megkéri a szereplőket, hogy hozzanak magukkal tárgyakat (a fentebb leírtakhoz hasonlóan), majd megkéri őket, hogy tegyék azokat az asztalra. Minden csoport kap egy kártyát, ami a következő szerepeket tartalmazza:

1. Csoport

- El vagyok rejtve
- Megmutatnak
- Bántani akarok valakit
- Összeesküvést szövök valakivel a központi úton
- A figyelő vagyok.

Használható tárgyak: három ág, újság

2. Csoport

- Ők üldöznek engem – azt hiszik, hogy elloptam valamit
- Valami értéktelen tárgyat dugdosok
- Veszélyes terepen járok
- Segítséget keresek, de senki nem érti meg, hogy mit csinállok

Tárgyak: egy üres vizes üveg és egy hosszú összegyűrt anyag- vagy ruhadarab

3. Csoport

- Együgyű, fajankó és hencegő személy vagyok
- Rossz helyen keresek valamit
- Partnert keresek egy kutatócsoport létrehozására
- Valakinek az alattvalója vagyok
- Zajt csapok miközben mások számára láthatatlan vagyok (“inkognitó”)

Tárgyak: nagyító üveg, wireless (drót nélküli) telefon

4. Csoport

- A szépség szerelmese vagyok
- Arrogáns vagyok és felsőbbrendűnek érzem magam
- Sok kérőm van, vagy volt valamikor
- Félek, de nem mutatom ki
- Ők megölhetnek engem
- Bármikor megölhetek valakit
- Meg akarok szökni
- Kerülöm a sötét vagy elhagyott helyeket
- Nem bízom a körülöttem lévő emberekben

Tárgyak: egy kalap, egy, a hátamra dobott ruha, egy nagy táska.

I2. Tevékenység: Találkozó

A résztvevők az előző tevékenységhez hasonló bemutatásokat ismételnék a kártyára írt szerepek és tárgyak használatával (amennyiben- és ahogyan akarják) azonban különböző sebességgel. Eleinte véletlenszerűen mennek a “térre” azzal a céllal, hogy megértsék az utat és, hogy milyen típusú személyek jönnek be a velük ellentétes oldalról. A cél az, hogy a csoportok megismerjék egymást – anélkül, hogy szavakat használnának – és találják ki milyen kapcsolatban állnak a többi csoporttal. A csoportkapcsolatok fokozatosan “épülnek” fel, ahogyan a szerepcsoportok feltűnnek és eltűnnek a “színpadról”. Mi történik, ha minden szereplő egyszerre jelenik meg a színpadon? Milyen előadás lesz ennek az eredménye?

I3. Tevékenység: A mítosz leleplezése

A résztvevők körben állnak. A csoportvezető leleplez bizonyos részleteket a csoport által kitalált cselekményből.

Brecht “Krétakör” drámájában megtalálható:

Az első csoportot az Összeesküvők alkotják, akik államcsíny által, akarják átvenni a király hatalmát.

A második csoport Grusha, szolgálólányt testesíti meg, aki ellopta a kormányzó kisfiát, a trónörökösöt, azért, hogy, kimenekítse őt a lángok közül.

A harmadik csoport “Abbott és Kostello”, két fajankó rendőr komikus duettjéből áll akik mindenhova követik Grusha-t, fokozva a hallgatóság aggodalmát Grusha utazása alatt.

A negyedik csoport Natella-t (a kormányzó feleségét) alakítja, aki hiúság miatt a lángok között elvesztette gyermekét, s most kutat utána, hiszen ez a gyerek az egyetlen törvényes utódja a trónnak.

A csoportok immár ismerik a történet központi tengelyét. A résztvevők újra a “színtéren” vannak, de immár ez a “Krétakör” darab színtere, az a hely, amit bár nem találunk meg az eredeti színdarabban, ez, mint egy dinamikus, képzeletbeli hely létezik a szereplők számára.

I4. Tevékenység: A játék “Színtere” (The “Square” of a Play)

Az előzőekhez hasonlóan, a csoporttagok kereszteződnek egymással a színtéren, keresik az egymás közötti kapcsolatot, azt, amit a kapott szerepük határoz meg. A csoportvezető lefagyasztja a képet, amikor látja, hogy a kapcsolat elérte dramaturgiai célját. A “lefagyasztott” képek fokozatosan jelennek meg a színtéren amíg kialakul a csoporttagok kapcsolatának az állóképe. A csoportvezető érintésével a résztvevők megelevenednek. Mindegyikük egy mondatban mondja el azt, hogy hogyan érezték magukat a szerepben illetve a színtéren megalkotott közös állóképben. Utolsóként a csoportvezető lép a színtérre, s ezzel egy újabb szereplő jelenik meg, az elbeszélő.

I5. Tevékenység: A Törvényszék

1. lépés

A törvényszéken – Fórum Színház: a csoportvezető két, egymástól két emberi test távolságára lévő, új vonalat húz krétával a földre. Feltételezve, hogy a történet újabb helyszínén, a törvényszéken vagyunk, a csoportvezető két csoportra osztja a résztvevőket, létrehozva két ellentétes tábor. Az első csoport Grusha mellett áll; ők abban hisznek, hogy Grusha virtuálisan a gyermek anyja, hiszen ő mentette meg és a nehézségei ellenére tisztességesen felnevelte a gyermeket. A második csoport Natella mellett érvel, aki a gyerek vérszerinti anyja, hangoztatva, hogy a biológiai

anyaság tagadhatatlan emberi jog. A csoportvezető az elbeszélő és a Jóker egy személyben. Brecht dramaturgiájának megfelelően, ő veszi át Azdak bíró szerepét. A Fórum Színház technikáinak használatával, a csoportvezető irányítja, és közbeszól a két csoport közötti vitába. Brecht történetében megjelenik a két csoport: a központi téma az, hogy ki kapja meg a gyerek felügyeletét. Az utolsó cél az, hogy bemutassunk az ellenfél csapatnak egy jelenetet Grusha vagy Natella történetéből.

2. lépés

A résztvevők körben állnak, s céljuk megvitatni azokat a szociális, politikai és egzisztenciális problémákat, melyek a bemutatás során felmerültek (akár a nézők jelenlétében, akár nélkülük).

3. lépés

A csoport körben áll, de most már nincsenek jelen a nézők. Mindenkinek 2 perce van arra, hogy bemutatkozzon annak, aki azelőtt volt, és aki ő most a csoporton belül.

C. Értékelés

A Gyerekeknek Támasznyújtó Csoport értékelése

Az alábbiakban bemutatásra kerülő értékelő tevékenységeket a csoportvezető bármikor alkalmazhatja az ülések során: akár egy tevékenységet vagy egy tevékenység-szettet, akár a teljes ülést szeretné értékelni. **Kötelező** a **“test térkép”** alkalmazása minden Műhely utolsó ülésén (minden csoport esetében) valamint a korosztálybeli nevelők képzése alatt (9+10 Alkalmak).

Az ülések alatt történő értékelés segít a csoportvezetőnek jobban felülvizsgálni a az alkalmazott tevékenységek hatásait; ugyanakkor segít a résztvevőknek is azonosítani, hogy mi az, amit nyernek azáltal, hogy részt vesznek a csoportban.

FAKULTATÍV ÉRTÉKELŐ TEVÉKENYSÉGEK

1. Értékelő Tevékenység

A résztvevők ritmusosan, egymást követve mozgatják a lábukat. Amikor egy személyre kerül a sor gyorsan egy olyan szót kell mondania, ami tükrözi az érzéseit (a tevékenység végén vagy az ülés végén).

2. Értékelő Tevékenység

Készítsünk elő egy csomag kártyát olyan szavakkal, melyek választ adnak a “hogyan érzem ma magam” kérdésre: boldog, szomorú, szorongó, egyedül, nyugodt, stb.; figyelj arra, hogy minden szó többször forduljon elő, annak érdekében, hogy több gyerek is választhassa; ugyanakkor legyen pár üres kártya is, melyekre ők írhatják fel érzéseiket. Minden gyerek 2 kártyát húz. Az ülés (vagy akár a Műhely) kezdhető és végezhető ezzel a gyakorlattal, annak érdekében, hogy össze lehessen hasonlítani a pozitív és negatív érzések számát a tevékenység előtt és a tevékenység után.

3. Értékelő Tevékenység

Rajzolj egy vonalat a földre (ragaszthatsz is egy vonalat a földre); egyik végére írd rá, hogy “egáltalán nem”, a másikra pedig azt, hogy “nagyon”, a közepére írd, hogy “közepesen”.

Magyarázd el a gyerekeknek, hogy kérdéseket fogsz feltenni nekik, és válaszaik függvényében (attól függően, hogy mit gondolnak) kell elhelyezkedniük a vonal mentén. Minden csoportvezető az alábbi kérdésekkel kezdhet:

- Tetszett neked ez a Műhely?
- Unalmas volt ez a csoport?

Miután minden résztvevő elhelyezkedett a vonal mentén, a csoportvezető egyeseket megkérhet, hogy magyarázzák el, miért választották azt a helyet, ahol most állnak. A csoportvezető megengedheti a résztvevőknek, hogy ők maguk is fogalmazzanak meg értékelő kérdéseket. A következő instrukciót adhatja: “Most rajtatok a sor! Mindenki feltehet egy kérdést a csoporttársainak, és az előbbiekhöz hasonló módon fogunk eljárni.”

4. Értékelő Tevékenység

Minden gyerek két, különböző színű ragasztható papírt kap (pl. zöld és rózsaszín). A csoportvezető a következő utasításokat adja:

- “írjál le 0-3 olyan dolgot zöld papírra, ami a legjobban tetszett neked a tevékenység/ülés/műhely alatt”
- “írjál le 0-3 olyan dolgot a rózsaszínű papírra, ami nem tetszett neked a tevékenység/ülés/műhely alatt” majd
- “ragaszd azokat erre a flipchart papírra (vagy táblára, erre a felére a falnak/padlónak) és a rózsaszínű papírokat a másikra.

A végén a csoportvezető elolvassa a pozitív és negatív válaszokat, majd egy közös megbeszélést kezdeményez a következőkkel kapcsolatban:

- Mi tetszett nekik, és miért
- Mi nem tetszett nekik, és miért; javítási javaslatok megbeszélése (főleg a korosztálybeli nevelőkkel)

Alternatívaként megkérdezhető a résztvevőktől:

- Melyik tevékenység (ek) tetszett nekik a legjobban
- Melyik tevékenység (ek) nem tetszett nekik

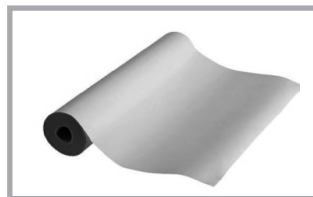
Miután felolvasta a kedvelt és nem kedvelt tevékenységek listáját, a csoportvezető kezdeményezheti annak megbeszélését, hogy miért tetszettek vagy nem tetszettek a felsorolt tevékenységek, majd megkérheti a résztvevőket, hogy javasoljanak jobbítási módszereket azokra a tevékenységekre, amelyek nem tetszettek nekik.

5. Értékelő Tevékenység

A csoportvezető egy olyan hosszú papírlapot (vagy ragaszt össze több nagy lapot) helyez el a szobában (pl. a padlón, a falon, a színpadon), amire minden résztvevő egy időben írhat/;

Megkérheti a résztvevőket, hogy az alábbi utasítások közül egyet vagy mindkettőt kövessék:

- Egészítsék ki a mondatot: “Amit nem fogok elfelejteni a csoportban való részvételemből...”
- Rajzoljanak egy képet vagy szimbolikusan ábrázolják a csoportban való részvétel tapasztalatát (érzését); miután minden gyerek elkészült a feladattal, egyenként el kell magyarázniuk mit jelent az számára.

KÖTELEZŐ ÉRTEKELŐ TEVÉKENYSÉGEK: A TEST TÉRKÉP

1. Műhely Értékelő Tevékenység: A résztvevők Test Térképe

Célkitűzés: megadni a résztvevőknek azt a lehetőséget, hogy a) kívülről és b) belülről értékeljék a műhelyen való részvétel során szerzett tapasztalataikat, valamint magát a műhelyt.

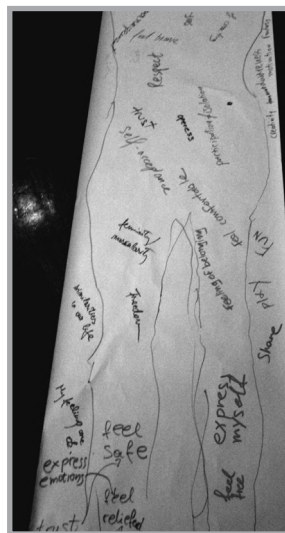
Eszközök

- széles papírlap (testmagasságú mérete legyen)
- különböző színű filctollak

Folyamat

A csoportvezető a földre teríti a papírt és megkér egy gyereket, hogy fekdjön végig azon. Azután megkér egy másik gyereket arra, hogy rajzolja körül a testét, létrehozva a fekvő gyerek kontúrját. A többi gyerek körbeállja a rajzolt testkontúr, míg a csoportvezető arra kéri őket, hogy:

- Írd a test **belsejébe** azt, hogy a műhely milyen hatással volt rád belülről (milyen érzéseid voltak a műhely alatt?)

- A test köré írd le azt, hogy milyen hatással volt rád a műhely kívülről (milyen gondolataid voltak?)
Figyelni kell arra, hogy minden résztvevőnek lehetősége legyen arra, hogy leírja véleményét/érzéseit.

Megbeszélés

- Az alkalmazott tevékenységek közül mit gondolsz milyen faktorok voltak hatással a **belsőnkre** (érzéseinkre)?
- Mit gondolsz milyen faktorok voltak hatással külső szempontból (a viselkedésünkre)?

Eredmény

Az, amit a gyerekek a testkontúr belsejébe illetve külsejébe írtak, meghatározza, azt, amit egy személy (pl. serdülő) nyer a műhely alatt, illetve azt, ahogyan az hatással van rá belsőleg és külsőleg.

Megj.: A 9. Ülés alatt a csoportvezető felhasználhatja ennek az értékelésnek az eredményét, vagy megismételheti ezt.

2. Korosztálybeli Nevelők Értékelő Tevékenysége: A kisebb résztvevők Test Térképe

Célkitűzés: A gyakorlat célja értékelni az esetleges korosztálybeli nevelőket:

- Mennyire közel (vagy távol) érzik magukat az alanyokhoz, azaz a kisebb gyerekekhez.
- Mennyire közel érzik magukat ahhoz a feladathoz, hogy vezetniük kell kisebb gyerekek csoportját (CS), azaz mennyire kényelmes számukra a csoportvezetői szerep.
- Mennyire érzik azt, hogy az “Érzékeny Határok” műhely a kisebb gyerekek hasznára lesz, és milyen szempontból lesz hasznos számukra..

Eszközök

- széles papírlap (testmagasságú mérete legyen)
- különböző színű filctollak
- 3 különböző színű ragasztható cetlik

Folyamat

Az előző gyakorlathoz hasonlóan megrajzolunk egy testkontúrt (ideális esetben egy kisebb testű résztvevő testét rajzoljuk körbe) majd ugyanaz a folyamat ismétlődik, mint előzőleg, csak most **fiatalabb résztvevőkkel** kapcsolatosan.

A csoportvezető felhívja a figyelmét a korosztálybeli nevelő jelölteknek, hogy a testkontúr kettős jelentőséggel bír, egyrészt jelképezi az alanyaikat, azaz a kisebb gyerekeket, másrészt a céljukat, azaz az “Érzékeny Határok” műhely co-vezetését, mondva és kijelenti:

Ez a testkontúr jelképezi azokat a kisebb gyerekeket, akik majd résztvevői lesznek az “Érzékeny Határok” Műhelynek, amit ti fogtok vezetni; akiknek ugyancsak szükségük lesz mindazokra a dolgokra, amiket az előző gyakorlat során ti leírtatok.

Arra kérlek benneteket, hogy találjatok egy helyet kívül vagy belül a testkontúron annak érdekében, hogy értékelni tudjátok, hogy a csoporttalálkozásunk folyamata hasznosnak bizonyult-e az alábbi három szempontból:

1. Annak függvényében, hogy **mennyire közel vagy távol érzitek magatokat ezektől a kisebb gyerekektől**, helyezétek el magatokat közelebb, vagy távolabb a testkontúrtól (*azaz, mennyire gondoljátok azt, hogy megértitek őket*); amikor azt látom, hogy már senki sem mozog, tudni fogom, hogy elfoglaltátok a helyeteket az alanyokkal kapcsolatosan”

Miután a résztvevők elhelyezkedtek, a csoportvezető színes tapadó cetlivel (pl. kék) megjelöli a padlót a lábuk alatt.

2. Mit gondoltok, ti megtudjátok-e csinálni majd azt, amit mi itt csináltunk? *Azaz mennyire érzitek készen magatokat, a co-vezetésre, arra, hogy velünk együtt vezessétek kisebb gyerekek csoportjait? Annak függvényében, hogy mit gondoltok, készek vagytok-e erre, vagy sem, helyezkedjétek el a testkontúrhoz közel, vagy távolabb attól.*

Miután a résztvevők elhelyezkedtek, a csoportvezető színes tapadó cetlivel (pl. sárga) megjelöli a padlót a lábuk alatt.

3. Gondolod, hogy ez a műhely **hasznos lesz a kisebb gyerekeknek?**

Előbb megkérhetjük a résztvevőket, hogy a pozíciójukon keresztül [ami más színű tapadó cetlivel lesz megjelölve (pl. rózsaszín)] mutassák meg: véleményük szerint **mennyire hasznos** lehet a dráma műhely a kisebb gyerekeknek?

Ezek után a csoportvezető megkér minden résztvevőt, hogy fejtse ki a véleményét arra vonatkozóan, hogy a műhely mely aspektusairól gondolják azt, hogy a kisebb gyerekek segítségére lesznek.

Eredmény

Mintegy kiegészítve az egész folyamatot, a csoportvezető összesíti a csoport eredményeit azáltal, hogy minden kérdést megtárgyal (a színes tapadó cetlire alapozva és az utolsó kérdésre adott vélemények alapján).

FOLYAMATOS ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELŐ BESZÁMOLÓ

Minden ülés után a csoportvezető(k)nek jegyzetet kell készítenie az alkalmazott tevékenységek kapcsán, arról, hogy mennyire ment jól a munka (saját meglátása szerint) valamint arról, hogy milyen elemek voltak rá hatással (pozitív vagy negatív szempontból egyaránt).

A csoportvezető(k)nek ugyanakkor meg kell tartania mindazokat az eszközöket, amiket az ülésen használtak vagy hoztak létre; ugyanakkor hasznos, hogy minden értékelő tevékenység termékéről készítsen fényképet (pl. nagy lapok, ragasztható cetlik, rajzok) annak érdekében, hogy az értékelő beszámolóban fel tudja használni azokat.

D. Ötletek csoportvezetőknek

Az alábbiakban megpróbáltunk összegyűjteni pár lehetséges szituációt, mely felmerülhet a műhely során, és a nekik megfelelő legjobb kezelési módot. Ez nem egy kimerítő lista, és a megoldási módok átgondolhatók, amennyiben specifikus körülmények között egy másik megoldás úgy tűnik, hogy inkább szolgálja a gyermek érdekeit.

Kérdés (Dilemma)	Válasz (Hogyan kezeljük/Megoldás)
Szükség van-e szülői beleegyezésre ahhoz, hogy a gyerek résztvehessen a Támasznyújtó Csoportban?	Kiskorú gyermek esetében szükség van beleegyező nyilatkozatra. A beleegyező nyilatkozatot az a személy, vagy intézmény kell adja, akinél van a gyermek felügyeleti joga.
Informálva vannak-e a gyerekek arról, hogy a csoport, amelybe őket meghívták, börtönben lévő anyák (apák) gyerekeinek szól?	Nem föltétlenül, mivel a börtönben lévő szülők ténye csupán akkor kerül feldolgozásra, ha valamelyik csoporttag kezdeményezi azt (pl. szerepek által). A gyerekek az "Érzékeny Határok" Dráma Műhelyre lesznek meghíva
Legyenek-e meghíva azok a gyerekek, akik nincsenek anyjuk felügyelete alatt, de anyjuk nem egyezik bele abba, hogy résztvegyenek a műhelyen?	Igen, ha úgy ítéljük meg, hogy ez a gyermek érdekeit szolgálja (lévén, hogy a gyerek szertne résztvenni, és a felügyeletével megbízott személy/intézmény megadja beleegyezését) .
Legyenek-e meghíva olyan gyerekek, akik nem tudják, hogy anyjuk börtönben van?	Nem, ahhoz, hogy egy gyermeket meghívassunk, annak előzőleg tudnia kell anyja börtönbüntetéséről. A csoportvezető(k) semmilyen körülmény között, nem lehet az a személy aki erről informálja a gyereket.
Résztvehetnek-e testvérek a csoportokban?	Igen, résztvehetnek, de mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy ne kerüljenek egy csoportba (ha ez lehetséges).
Mi a megfelelő reakció abban az esetben, ha a csoportvezető gyanítja vagy valahogy a tudomására jut, hogy a Támasznyújtó Csoportba járó gyerek bántalmazva van és/vagy elhanyagolt?	Mind a kötelességei, mind a lehetséges megoldások le vannak írva a "Kézikönyv Szakértőknek" című könyvben. (lásd a 67 old.)

Projektkoordinátor

Gyermkegészségügyi Intézet

Mentálhigiéné és Jólét Szakosztály, A Gyermekbántalmazás és
Gyermekelhanyagolás Megelőzését Tanulmányozó Központ (ICH-MHSW)
Görögország

Partnerek

Babeş-Bolyai Tudományegyetem

Szociológia és Szociális Munka Kar
Szociális Munka Tanszék (BBTE)
Románia

“Neofit Rilsky” Délnyugati Tudományegyetem (SWU)

Bulgária

Európai Erőszakellenes Hálózat (EAVN)

Görögország

Külső értékelés

SURT, Nőegylet a Munkába Való Beilleszkedésért
Spanyolország

ISBN: 978-960-98902-6-7

9 789609 890267